

SAMURZAKANLAR VEYA MURZAKANLAR

Simon Basariya

Abhazyaya uzun süren krallık döneminden sonra, 17. yüzyıldan itibaren Çaçba (Gürcüce Şervaşidze) hanedanından prensler tarafından yönetilmeye başladı. Bu aileden ilk hükümdar Kvap idi. Onun halefleri ise Rosto, Levan ve Murza Han (Doğu Abhaz lehçesinde Murzadan veya Murzakan) oldular. Kvap'ın ölümünden sonra Abhazyaya'yı büyük oğlu Rosto yönetmeye başladı. Yeni hükümdar Rosto kardeşlerinden Levan'a Abhazyaya'nın Kodor'dan Ohurey'e kadar olan kısmını, yani Abjua'yı; diğer kardeşi Murzakana da Ohurey nehrinden İngur'a kadar olan kısmını pay olarak verdi. Abhazyaya'nın bu kısmı o zamandan beri yöneticisinin adını taşımaya, Murzakan veya Samurzakan olarak adlandırılmaya başladı. Bu yönetim altında yaşayan Abhazlar da aynı şekilde Murzakanlar veya Samurzakanlar olarak anılmaya başladı.

Abhazyaya'nın farklı bölgelerinin bu şekilde bölge isimleriyle anılması, konuyu iyi bilmeyen birçok etnografi ve yazarı yanılgıya düşürmüştür. Bu yanılgı Dal, Tsabal, Bzıb, Samurzakan ve Abhazyaya'da daha ne kadar bölge varsa o kadar kavmin ortaya çıkması gibi bir saçmalığa yol açmıştır. Üstelik bunların milattan yüzyıllarca önce etnik farklılıklara sahip olduğu ve Abhazlardan ayrı yerleştikleri ileri sürülmüştür. Bu şekilde Samurzakan Abhazları I. Nikolay'ın "İlahi Lütü" (!) ile (1840) adları değişerek "Samurzakan kavmi" oldular. Samurzakan Abhazyaya'sına gönderilen Çar tezkeresinde "Dal'de düzenin sağlanması için milis kuvvetleriyle Dallilere karşı gösterdiği örnek cesaret için Samurzakan kavminden hoşnut olduğu bildiriliyor. Hükümdarın takdir ifadesi olarak devletin hizmetinde sadakatle ve gayretle kullanılması buyrulan bir de bayrak verildi.

Bu bayrak ve tezkere, kardeşi kardeşe kırdırmak için hiçbir yolu denemekten çekinmeyen devlet için alçakça; rütbe, yaver kordonu, madalya ve başlarındakilerin haçı için soydaşları Dallilere kılıç çeken Samurzakan Abhazları için utanç vericidir. Rus despotizminin bu belgeleri bugün hala Samurzakan'ın merkezinde korunmaktadır. "Kafkasyaya'yı Tanıma Kılavuzu" (Rukovodstvo k poznaniyu Kavkaza) kitabının yazarı, 19. yüzyılın ilk yıllarında Kafkasyaya'ya yaptığı seyahat sırasında Guriya'yı, İmeretya'yı ve Megrelya'yı geçerek Samurzakan'a geliyor. Tasvirine şöyle başlıyor: *İngur'dan itibaren Samurzakan toprakları başlıyor. Bölge şimdi Rusyaya ait, ahalisi Megrellerden tamamen farklı bir mizaca sahip. Bu ülke eskiden beri Abhazyaya ile Megrelya arasında tartışmalıdır: Konumu, dili ve insanların kökeni itibarıyla Abhazyaya'nın ayrılmaz bir parçasıdır.*" Daha ileride yazar Prens Dadyan'ın Abhazyaya'nın bu bölgesi üzerindeki iddiasından bahsediyor: *Megrelya, Rusya'nın kendisine karşı sevgisini kullanarak bu ülkenin kendisine ait olduğunu onaylattırmaya çalışıyordu. Bunun yolu da ortaya çıktı. Dadyan, Samurzakan'ın kuşkusuz atalarına ait olduğunu, fakat*

şartların ona ayrılmak ve Abhazya'ya katılmak imkanı verdiği iddiasındaydı. Samurzakan, Dadyan'ın sadakati karşılığında verilmiş bir ödüldü” diye bitiriyor yazar.

Samurzakan'ın Megrelya'ya bu şekilde ilhak edilmesinin aslı ve tuhaf nedeni şimdi açıkça anlaşılıyor. Elbette General Rozen, Prens Dadyan'ın Samurzakan'ın atalarına ait olduğu iddiasına dayanarak Megrelya'ya ilhakı için emir veremezdi, ki Dadyan Kabardey, Çeçenistan ve Dağıstan için de aynı iddialarda bulunuyordu.

Burada sadece Rusya'nın emperyalist planları, Dadyan'ın “iddia etmesini” ve “Rusya'ya sadakati karşılığında” Samurzakan'ın Megrelya'ya, ama aslında Rusya'ya ilhakını gerektiriyordu. Çünkü Megrelya da artık Rus Çarlığı'nın bir parçasıydı. Bu ilhakı halk acaba nasıl karşılamıştı? Yazar devam ediyor: *“Fakat Samurzakanlar yeniden kurulan bu hakimiyetten hoşlanmadılar ve itaat etmediler. Dadyan'ın memurlarını döverek ülkelerinden kovdular. ‘Biz Abhazız, Megrel değiliz; niçin üzerimizde tanımadığımız ve tanımak istemediğimiz bir hakimiyet kuruluyor. Dadyan'ın yasaları kendi tebaasını mutsuz etsin. Onlar ona yeter. Ruslar bizim dağlarımıza hiç gelmesinler’ diyorlar.”* Bu hareketli zamanlarda Abhazların arasında bulunan yazar halkın öfkesini böyle tespit ediyor. Görgü tanığı yazardan alıntılara devam ediyoruz: *“İngur nehrini geçerek Megrelya'ya girerler, Zugdidi'ye kadar giderek Dadyan'ın sürülerini çevirirler ve insanları esir alırlardı. Kısacası kendileri Dadyan'a savaş ilan etmişlerdi. Bu tür yaramazlıkların sonu gelmiyordu. Dadyan ise sadece tehdit etmekle kalıyordu, çünkü Samurzakanları cezalandıracak gücü yoktu. Samurzakanlar ise onun zayıflığına gülüyor ve “kılıçlarımızı ve kurşunlarımızı denemeye gelsin, birinciler keskin, ikinciler isabetlidir” diyorlardı. Taşkınlıklar arttı. Bu yüzden Ruslar General Ahlestişev idaresinde sınırı geçerek derhal itaati sağladılar. Samurzakanlar Rus gücü karşısında boyun eğerek ister istemez Dadyan'ı tanıdılar. Fakat ‘kesseniz de kendi özgürlüğümüzden başka hükümdar tanımamız, biz Abhazız, Megrel değiliz” demekten vazgeçmediler. Zora rağmen Samurzakanların bu kararlılığı nedeniyle bölge, Bediya'da yaşayan bir komiserin idaresi altında Rus oblastı yapıldı. Rus işgalcileri içinde de istenen buydu. Abhazya'nın bu bölgesini ele geçirmek için kendilerine mazeret bulmuşlardı. Bundan sonra Ruslar Samurzakanları kardeşleri Dallilere karşı hareketlere zorlamaya başladı. Bundan 80 yıl önce tanık olduğu olaylar hakkında yazar şu ilginç bilgileri veriyor: *“Rus Çarı Samurzakan'ı öz vatani gibi sevdi ve onu oblast olarak adlandırdı. Halka birçok nişanın yanında bir bayrak ve sadakat nişanı verdi. Şimdi Samurzakanlar Rus yasalarına göre yaşıyorlar ve Megrellere dokunmuyorlar.”**

İşte tarihi diğer bütün Abhazlarla aynı olan, Abhazya'nın doğu bölgesi halkının çarın kançılarlayası tarafından nasıl "Samurzakan kavmi" yapıldığının kısa öyküsü.

Aslında ne tarihi, ne etnografik, ne de dilbilim açısından böyle bir kavim yoktur. Bu sebepler, Seleznev'in ifadesiyle bu "özgür ruhlu halkın" asimilasyonunu hızlandırmak için mevcut durumdan yararlanmak amacıyla saldırgan milliyetçiler tarafından yaratılmıştır. Rus Çarlığı'nın İngur'un öte tarafındaki yandaşlarının entrikaları, jurnalleri özgürlüğüne düşkün Samurzakan'ı o zaman henüz bağımsız olan Abhazya'dan kopardı ve Rus Çarlığı'nın "komiserliği" (pristavstvo) yaptı. Bundan önce kovulan Dadyan'ın memurları, din adamları, öğretmenler, yazıcılar, Kazak askerleri vd... hepsi artık komiserlik düzenini benimsemiş, İngur'un ötesinde yaşayan kişilerdi.

"Abhazya ne Gruzuya" ("Abhazya Gürcistan değildir") kitabının yazarı asimilasyonun bütün yöntemlerinin şaşılacak derecede sistemli, ısrarlı ve hızlı uygulandığını ayrıntılı olarak anlatıyor. Samurzakanlar yavaş yavaş anadilleri Abhazca'yı unutmaya başladılar; bütün memurlarla (komiserler, Kazak askerler ve din adamları) konuşmak için gerekli dili öğrenmek zorunda kaldılar. "Abhazya Gürcistan değildir" kitabında ve K.Maçavariani'nin çalışmasında, Samurzakan'da Abhazca soyadlarının Megrelceyle değiştirilmesi konusunda ilginç saptamalar var. Bunu tamamen gözlemleyebiliyoruz, üstelik bu soyadı değiştirmelere bütün Abhazya'da da rastlanıyor.

Açba	: Ançbaya (Ançabadze)
Çaçba	: Şaraşıya (Şervaşidze)
Marşan	: Marşaniya
Emha	: Emuhvari
Çabalurhua	: Sotiiskua (Sotuşvili)
Dzapş-ipa	: Dzepşskua (Dzeyşvili)
İnal-ipa	: İnaliskua (İnalişvili)
Maan	: Marganiya
Lakr	: Lakerbaya
Jvan	: Jvaniya
Akirta	: Akirtava
Eşba	: Eşbaya
Mikamba	: Mikambaya
Kilba	: Kilbaya
Vardan	: Vardaniya
Şamba	: Şambaya
Kapba	: Kapbaya

Kakuba : Kakubava
Zuhba : Zuhbaya
Şakrıl : Şakirbaya

Profesör Hakanov'un ve aynı fikri savunanların dikkatini bu konuya çekip şu soruları sormak gerekir: Kim kimi asimile etti? Kimin "daha kıvrak dili" daha basit olanı yuttu? Bilim adamlarının, devlet adamları gibi ulusal gayeler uğruna diğer bütün kültürel ve bilimsel ideallerle tamamen çelişkiye düşmeleri esef vericidir. Bu şekilde saldırgan milliyetçilik Abhazya'da uygulandı ve hayret verici, üzücü bir hal aldı ve şimdi, ilerideki çözüm için en büyük dikkat ve özen, gerçek adalet gerekmektedir. Bu yüzden Abhazya' yı cumhuriyet olarak ilan eden Abhazya Devrim Komitesi (Revkom) bir kez daha bilgeliğini göstermek zorundadır.

Saldırgan milliyetçilik yanlıları Samurzakan' da nasıl bir çalışma yürüttüler? Rus devriminden sonra Abhaz halkı Gürcü şovenistlerin hiç hoşuna gitmeyen ulusal kimliğini açıkça ortaya koydu ve Birleşik Dağlılar Birliği'ne girmek için Samurzakan halkıyla ağız birliği etti. Yerel din adamlarının (ortodoks şeyhler ve diğer Tiflisli şovenistlerin ajanları) şikayeti üzerine Samurzakan'ın Abhazya'dan ayrılması ve Kutais Eyaletine, Eyalet Komiseri V. Çhikvisvili'nin yönetimine verilmesi kararı çıktı. Fakat bu, yöre halkının protestosu ve dışarıdaki bir eyalet komiserinin emri altına girmeyi reddetmesiyle iki ay sonra Samurzakan yine eski statüsüne döndürüldü. Bundan önce Samurzakan ruhban sınıfı Abhazya episkopluğundan ayrılmış ve Gürcistan kaolikosunu kabul etmişti.

1918'de Samurzakan'ın bütün köylerinde Gürcü okulları açıldı. Abhaz halkının bütün isteklerine ve görüşlerine karşı sorumlu olan Abhazya Halk Konseyi birinci kongresi, saldırgan milliyetçilerin bütün bu çalışmalarına tamamen kayıtsız kaldı ve istediği şekilde tepki göstermeyi Samurzakan halkının kendisine bıraktı. Tiflisli bakanların toplum dışı bırakılmış birkaç 'nuker'inden başka Samurzakan'ın bilinçli güçleri bundan hoşnutsuzluklarını açıkça ifade ettiler. Hepsi Samurzakanların Abhaz olduğunu, bu yüzden toprak ve kültür olarak Abhazya'nın bütününden koparılmasının büyük bir haksızlık olduğunu söylüyorlardı. Ölçsüzce çirkin milliyetçi amaçlara saplanan, bu yüzden de Abhaz ulusunun temel haklarını çiğneyen Tiflisli şovenistlerin densizliğini her yerde protesto ediyorlardı. Mühendis Kakuba, avukat Zuhbaya, orman mühendisi Gamisoni, doktor V. Açba, Y. Eşba, N. Akirtava ve birçok üniversiteli, saldırganların Samurzakan politikasına kesinlikle katılmıyorlardı. Okulların millileştirilmesi sorunu da şovenistlerin vahşice girişimlerinden biridir. Abhazya'nın tüm milliyetlerinden çocukların öğrenim gördüğü Sohum Öğretmen

Okulu da millileştirildi; dersler Gürcülerce Gürcüce, Abhazlarca Abhazca ve Rusça yapılıyordu. Samurzakanların çocukları ise Gürcüce okumak zorunda bırakıldılar.

Alaşara Dergisi, Sayı 4, Temmuz 1995

Materyali po istoriyu Abhazii (Abhazya Tarihi İle İlgili Belgeler), Sohum, 1990

Çeviren: Murat PAPŞU